

Kwartaalmonitor Overheidsfinanciën

Tweede kwartaal 2016

Overheidsinkomsten naar recordhoogte

- Uitgelicht: Overheid heeft na ABN AMRO ook ASR naar de beurs gebracht
- Totale overheid: Overheidsinkomsten naar nieuwe hoogte
Overheidstekort en -schuld dalen verder
Lage rente verlaagde financieel vermogen
Aantal openstaande vacatures blijft toenemen
- Internationaal: Nederland heeft een lagere schuld dan het gemiddelde in de EU
- Rijksoverheid: Rijk heeft nu ook langlopende obligaties met negatieve rente uitgegeven
- Decentrale overheden: Noord-Brabant heeft het meest aan andere overheden geleend

Zowel het overheidstekort als de overheidsschuld als percentage van het bbp zijn in het tweede kwartaal verder afgenomen. Het tekort gemeten vanaf het derde kwartaal 2015 tot en met het tweede kwartaal 2016 kwam uit op 0,8 procent. De schuld daalde naar 63,7 procent van het bbp. Een jaar eerder was het tekort 5,3 miljard euro hoger. De daling van het tekort kwam vooral doordat de inkomsten van de overheid toenamen.

Internationaal vergeleken is de Nederlandse overheidsschuld als percentage van het bbp lager dan gemiddeld, hoewel de schuld nog wel boven de EMU-norm ligt. Dit kwartaal gaf de staat obligaties uit met een negatieve rente. Daarnaast nam het aantal openstaande vacatures binnen de overheid het afgelopen kwartaal toe.

Kerncijfers Overheid

		'15			'16	
		II	III	IV	I	II
Miliard euro	Inkomsten	72,6	66,4	78,4	76,4	78,0
	Uitgaven	80,1	72,3	76,9	75,5	80,2
	Saldo	-7,5	-5,9	1,4	0,8	-2,2
	Overheidsschuld	448,2	446	440,6	441,6	436,8
% bbp*	Saldo	-2,1	-2,1	-1,9	-1,6	-0,8
	Overheidsschuld	67	66,2	65,1	64,8	63,7

* op jaarbasis

StatLine: Overheidsfinanciën; kerncijfers

Uitgelicht

Overheid heeft na ABN AMRO ook ASR naar de beurs gebracht

In juni heeft de overheid een eerste gedeelte van de aandelen van verzekeraar ASR verkocht. Dit leverde het Rijk ruim een miljard euro op. Circa een derde van de aandelen is nu verkocht tegen een verkoopprijs van € 19,50 per aandeel. Voor die prijs zou ASR een totale waarde van circa 2,9 miljard euro vertegenwoordigen.

Het Rijk werd in 2008 eigenaar van ASR en ABN AMRO, onderdelen van het voormalige Fortis. Na zeven jaar is het Rijk begonnen om deze onderdelen weer in private handen te brengen. Zo werd in november 2015 al een gedeelte van de ABN AMRO-aandelen (à € 17,75) voor 3,8 miljard euro verkocht.

De beurskoersen van ABN AMRO en ASR bedroegen op 27 september 2016 respectievelijk € 18,26 en € 17,96. Daarmee hebben de aandelen die het Rijk nog bezit samen een waarde van 14,9 miljard euro. Als de resterende delen inderdaad zoveel opbrengen, dan zou het Rijk ongeveer twee derde van de steunmaatregelen van circa 30 miljard euro terugverdienen.

Steunmaatregelen (mld. euro)		30
Overnamekosten en kapitaalinjecties		27,9
ABN AMRO bank	21,6	
ASR	4,0	
RFS Holding	2,6	
Verkoop Fortis Corporate Insurance	-0,4	
Bijkomende netto uitgaven (uitgaven minus ontvangsten)		2
Uitgaven: Rentekosten	7 ¹	
Ontvangsten: Renteopbrengsten	2,0	
Dividendopbrengsten ABN AMRO	1,9	
Dividendopbrengsten ASR	0,5	
Premieontvangsten garanties	0,3	
Verkoopopbrengsten		4,9
ABN AMRO	3,8	
ASR	1,1	
Saldo (steunmaatregelen minus verkoopopbrengst)		25

¹ schatting op basis van Miljoenennota 2017

Kwartaalmonitor Overheidsfinanciën

Tweede kwartaal 2016

Totale overheid

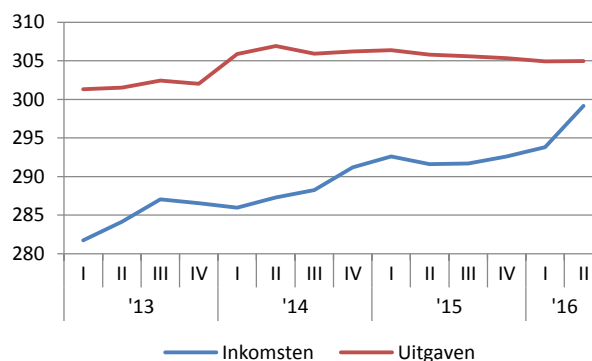
Overheidsinkomsten naar nieuwe hoogte

Nog niet eerder waren de overheidsinkomsten van vier aaneengesloten kwartalen zo hoog als de afgelopen vier kwartalen. Dit kwam doordat in het tweede kwartaal van 2016 de ontvangsten 5,4 miljard euro hoger waren dan in het tweede kwartaal van het jaar daarvoor.

De overheid ontving meer belastinginkomsten. Zo nam de vennootschapsbelasting met 2,2 miljard euro toe. Daarnaast is de dividendbelasting met 0,7 miljard euro toegenomen en is er in het tweede kwartaal van 2016 ruim 0,8 miljard euro meer aan BTW ontvangen.

Ten slotte zijn eveneens de inkomsten uit de loon- en inkomstenbelasting (inclusief premies volksverzekeringen) gestegen met 0,8 miljard euro

Inkomsten en uitgaven op jaarbasis (mld. euro)

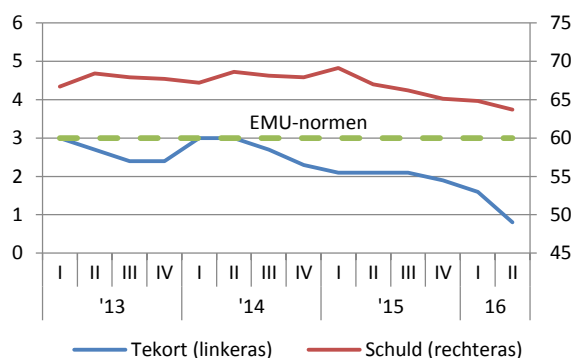
StatLine: Overheid; inkomsten en uitgaven

Overheidstekort en -schuld dalen verder

In het tweede kwartaal gaf de overheid 2,2 miljard euro meer uit dan dat er inkomsten waren. Hierdoor is het tekort dit kwartaal 5,3 miljard euro lager dan een jaar geleden. Als percentage van het bbp, gemeten over de periode vanaf het derde kwartaal 2015 tot en met het tweede kwartaal van 2016, komt het tekort uit op 0,8 procent.

Ondanks het tekort van 2,2 miljard is de overheidsschuld met 4,8 miljard euro afgenomen. Hierdoor kwam de schuld uit op 63,7 procent van het bbp. Dit is 1,1 procentpunt lager dan een kwartaal eerder. Dat de schuld ondanks het tekort afnam kwam onder andere door de verkoop van financiële activa zoals de aandelen in ASR. Transacties in financiële activa hebben geen effect op het overheidstekort, maar kunnen wel geld opleveren om schulden mee af te lossen.

Overheidstekort en -schuld op jaarbasis (%bbp)

StatLine: Overheid; Overheidssaldo en overheidsschuld

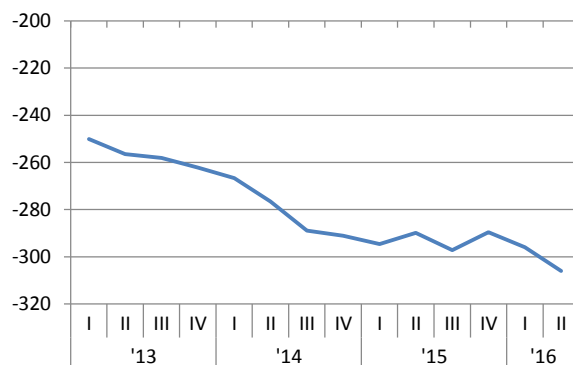
Lage rente verlaagde financieel vermogen

Dit kwartaal nam de marktwaarde van overheidsschulden, zoals staatsobligaties, toe met 8 miljard euro. Dit komt onder meer door het lage risico dat beleggers de Nederlandse overheid als schuldenaar toekennen. Oude overheidsschuld met een hogere couponrente wordt bij de huidige lage marktrente hoger gewaardeerd.

Voornamelijk door de toegenomen marktwaarde van de schuld, als gevolg van de rente-ontwikkelingen, daalde het financieel vermogen van de overheid met 10 miljard euro. Het financieel vermogen is het saldo van financiële bezittingen en schulden: de netto-schuld tegen marktwaarde.

In het financieel vermogen zijn de niet-financiële bezittingen, zoals gebouwen en de aardgasreserves, niet meegenomen. Het vermogenssaldo, dat wel de niet-financiële bezittingen bevat, is nog steeds positief.

Financieel vermogen (mld. euro)

StatLine: Overheid; financiële transacties en balans, marktwaarde

CBS: waardevermindering gasreserve maakt overheid armer

Kwartaalmonitor Overheidsfinanciën

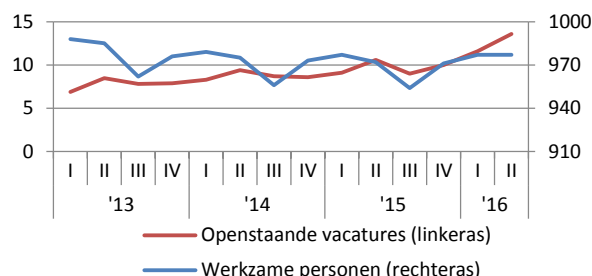
Tweede kwartaal 2016

Aantal openstaande vacatures blijft toenemen

Het aantal openstaande vacatures in het onderwijs en openbaar bestuur is in het tweede kwartaal aanzienlijk gestegen, net als het kwartaal daarvoor. De stijging bedraagt in het tweede kwartaal 17 procent ten opzichte van het kwartaal daarvoor. Aan het einde van het eerste halfjaar van 2016 staan er 13,6 duizend vacatures open. Dat is een verdubbeling ten opzichte van begin 2013. Iets minder dan de helft betreffen vacatures in het onderwijs.

Het aantal werkzame personen is het afgelopen kwartaal gelijk gebleven. Zowel in het onderwijs als in het openbaar bestuur zijn bijna een half miljoen mensen werkzaam. Deze cijfers zijn ten opzichte van begin 2013 nauwelijks veranderd.

Openstaande vacatures en werkzame personen (x 1.000)

StatLine: Vacatures; SBI 2008

StatLine: Arbeidsvolume en werkzame personen

Internationaal

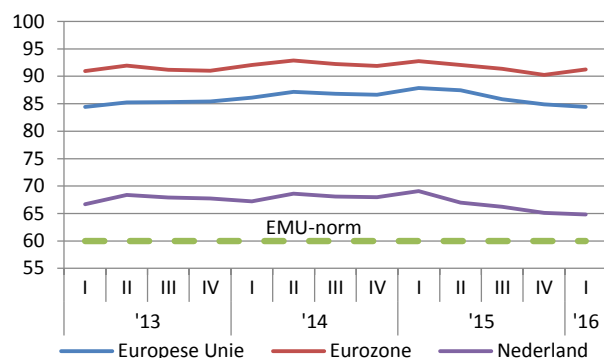
Nederland heeft een lagere schuld dan het gemiddelde in de EU

Nederland heeft een lagere schuld als percentage van het bbp dan het gemiddelde van de EU-landen. In het eerste kwartaal van 2016 had Nederland een schuld van 64,8 procent van het bbp, terwijl de gemiddelde schuldquote in de EU 84,4 procent is. In de Eurozone is dit zelfs 91,3 procent van het bbp.

Er zijn 15 EU-landen die een hogere schuld als percentage van het bbp hebben dan Nederland. Griekenland heeft de hoogste schuld met 176,2 procent van het bbp, gevolgd door Italië met 135,4 procent en Portugal met 129,0 procent. Van de 12 landen die onder Nederland zitten heeft Estland de laagste schuld als percentage van het bbp met 9,7 procent. Luxemburg volgt met 21,8 procent en Bulgarije met 30,3 procent.

Van de 19 landen uit de eurozone zitten 14 boven de 60% norm.

Schuld (%bbp)

Eurostat: GDP and main components

Eurostat: Quarterly government debt

Rijksoverheid

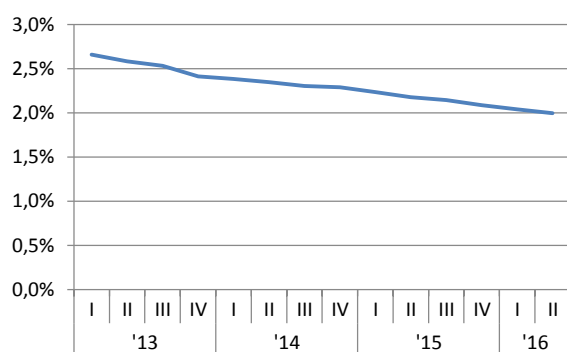
Rijk heeft nu ook langlopende obligaties met negatieve rente uitgegeven

In het tweede kwartaal van 2016 heeft het Rijk staatsobligaties uitgegeven waarop een negatieve rente wordt betaald. De rente op de in juni uitgegeven obligaties was min 0,2 procent. In totaal is er voor 4,8 miljard euro aan obligaties uitgegeven. Dit betekent dat op deze obligaties elk jaar 11 miljoen zal worden verdiend.

De rente op obligaties is sterk afhankelijk van de looptijd van de obligatie. Een kortere looptijd betekent meestal ook een lagere rente. De rente op schuldbewijzen met een looptijd korter dan vijf jaar is al vaker negatief geweest. In juni was dat voor het eerst het geval bij obligaties met een looptijd van meer dan vijf jaar.

De dalende rentepercentages op de staatsobligaties zijn terug te zien in de rente die door het Rijk wordt betaald. De betaalde rente als percentage van de uitstaande schuld daalde in het tweede kwartaal verder.

Werkelijke rente-uitgaven op jaarbasis (% gemiddelde schuld)

StatLine: Overheid; inkomsten en uitgaven

StatLine: Overheid; Overheidssaldo en overheidsschuld

DSTA: Resultaten uitgifte DSL's

Decentrale overheden

Noord-Brabant heeft het meest aan andere overheden geleend

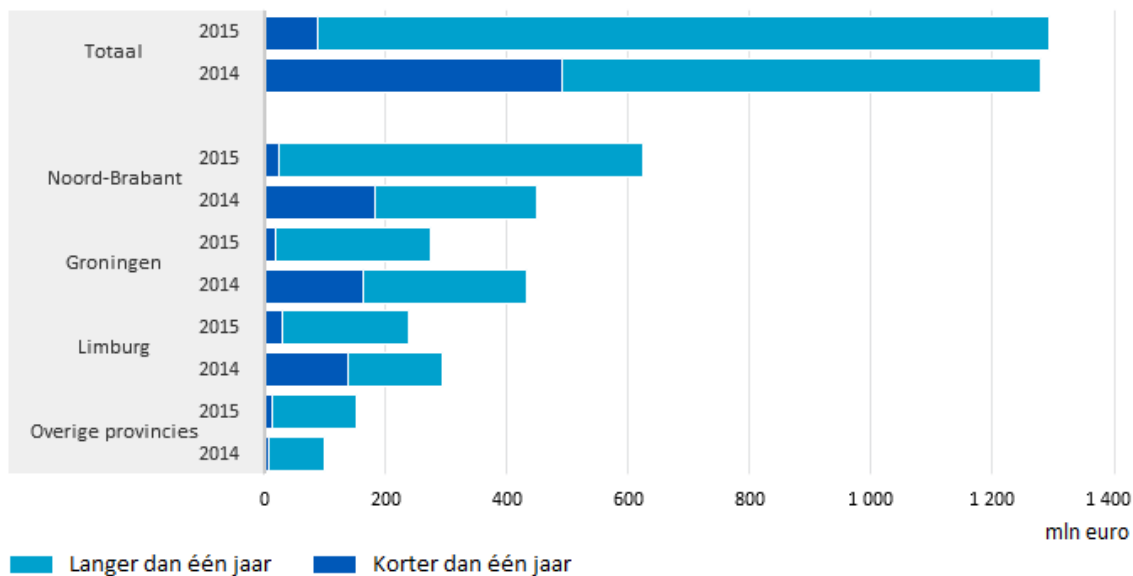
Sinds eind 2013 is de wet schatkistbankieren van kracht. Deze wet heeft er toe geleid dat provincies aan het einde van 2015 bijna 5,4 miljard euro bij het Rijk hebben gestald. Naast geld bij het Rijk aanhouden, biedt het schatkistbankieren ook mogelijkheden voor decentrale overheden om onderling geld te lenen. Eind 2015 hadden de provincies volgens eigen opgave voor bijna 1,3 miljard euro uitgeleend aan andere overheden, iets meer dan eind 2014.

Noord-Brabant heeft het meeste geld aan andere overheden geleend. Eind 2015 was dat ruim 0,6 miljard euro, een toename van bijna 0,2 miljard euro. Leningen aan andere overheden betroffen vrijwel geheel geldleningen met een looptijd langer

dan 1 jaar. Een jaar eerder had nog ongeveer 40 procent van de leningen een looptijd korter dan 1 jaar.

Ook bij twee andere provincies die veel geld verstrekken aan overheden, de provincies Limburg en Groningen, is een verschuiving van kortlopend naar langlopend zichtbaar. Door de lage rendementen op kortlopende leningen en het schatkistbankieren, zoeken provincies naar alternatieven om hun middelen uit te zetten. Geld voor een langere tijd uitlenen aan andere overheden is een optie. Een andere mogelijkheid is geld wegzetten bij de Bank Nederlandse Gemeenten en de Nederlandse Waterschapsbank. Eind 2015 hadden provincies daar ongeveer 0,6 miljard euro gestald.

Leningen tussen overheden ultimo 2014 en 2015

CBS: Provincies bankieren steeds meer bij het Rijk

Opmerkingen betreffende deze publicatie

- Deze publicatie is samengesteld op basis van cijfers zoals deze op 29 september beschikbaar waren. Mogelijk zijn er op het moment van lezen actuelere cijfers beschikbaar. Deze kunt u vinden via de links onder de grafieken.
- De cijfers zijn doorgaans niet seizoensgecorrigeerd. Indien dit wel het geval is, staat dit aangegeven in de tekst/grafiek.

Meer informatie

CBS Infoservice: [infoservice online](#)
Telefonisch (09.00-17.00) 088 570 7070

Media:
CBS Persdienst: persdienst@cbs.nl
Telefonisch: 070 337 4444

Colofon

Tekst Sector Overheidsfinanciën en Consumentenprijzen

Datum 29 september 2016